

Medinis Biržuvėnų dvaras – valstybės saugoma, iš Europos Sąjungos skirtų paramos lėšų naujam gyvenimui prikelta kultūros vertybė

ADRESAS: Dvaro g. 4, Biržuvėnų k., Luokės sen., Telšių raj.

Šiomet gegužės 1 d. sukako 20 metų, kai Lietuva įstojo į Europos Sąjungą (ES). 2004-aisiais mūsų šalis tapo ir NATO nare, taip tapdama pilnateise Vakarų Europos šeimos dalimi, o tai reiškia, kad ir saugesnė, ir ekonomiškai bei politiškai stipresnė.

Tarp daugybės narystės Europos Sąjungoje naujosios vienos iš svarbiausių, padėjusių mūsų šaliai sustiprėti ekonomiškai, padaryti didžiulį šuolį technologijų, mokslo ir daugelyje kitų sričių, taip pat ir pakelti žmonių pragyvenimo lygį, yra kasmet iš ES gaunama parama. Ji skiriama tam, kad mūsų

Žemaitijos kašteliono, Biržuvėnų dvaro šeimininko Mykolo Jono Gorskio (apie 1710–1776) portretas. XVIII a. Dailininkas nežinomas. Portretas saugomas Lietuvos nacionaliniame muziejuje Vilniuje

šalis pragyvenimo lygiu pasivytų senąsias ES valstybes, kad tarp jų ir Lietuvos nebūtų didelių socialinių bei ekonominių skirtumų. Per tuos 20 metų iš ES fondų lėšų Lietuva jau yra gavusi daugiau negu 20 milijardų eurų finansinės paramos. Tai apie 4

Užtvinkta Virvytės (Virvyčios) upė Biržuvėnų dvaro sodybos teritorijoje

Biržuvėnų dvaro ponų gyvenamasis namas iš pietų ir pietvakarių pusės. 2024 m. gegužės mėnuo

kartus daugiau, negu mūsų valstybė per tą laikotarpį sumokėjo mokesčių į ES biudžetą.

Nemaža dalis gautos paramos buvo skirta nekilnojamojo kultūros paveldo objektų restauravimui, renovavimui ir pritaikymui visuomenės poreikiams, kultūros bei turizmo reikmėms. Tokios paramos dėka šiandien jau galime džiaugtis dešimtimis Lietuvoje naujam gyvenimui atgijusių senųjų dvarų. Nemažai jų yra ir Žemaitijoje. Tarp tokių – ir vienas gražiausių, unikaliausių Telšių rajono Luokės seniūnijoje esantis medinis Biržuvėnų dvaras.

Šio amžiaus pradžioje ne tik jo ūkiniai pastatai, bet ir buvęs ponų gyvenamasis namas, kuriame tuo metu veikė seserų Laimos ir Aldonos Simonaivičiūčių globojamas muziejėlis ir biblioteka, buvo pasmerkti sunykimui, ypač po to, kai čia 2004 m. kilęs gaisras sunaikino dalį šio unikalaus XVIII a. statinio autentikos: stogą, pastato vidurinės dalies patalpas ir kt. Tačiau... Rajono valdžia, kultūros paveldo puoselėtojai, Biržuvėnų gyventojai rankų nenuleido, parengė Biržuvėnų dvaro sodybos pritaikymo viešosioms reikmėms projektą ir 2008 m. jo įgyvendinimui iš Europos ekonominės erdvės finansinių mechanizmų ir Lietuvos Respublikos biudžeto gavo 4,5 mln.litų. Gavę paramą jie pasiraitytojo rankoves ir ėmėsi darbų. Taip prasidėjo šio dvaro sodybos atgimimas. Projektas buvo sėkmingai įgyvendintas. Jam vadovavo architektas Rimas Grigas, darbus vykdė bendrovė „Virbarta“, o atsakinga už projekto įgyvendinimą buvo Telšių rajono savivaldybės administracija. Vėliau iš ES lėšų buvo tvarkomi ir turizmui pritaikomi dvaro unikalūs ūkiniai pastatai, parkas. Neliko be dėmesio ir sodyboje esantis mūrinis buvęs kartono fabriko pastatas, kuriame yra veikusi ir elektrinė, vandens malūnas.

Šiandien Biržuvėnų dvaro sodyba – viena geriausiai sutvarkytų, daug turistų dėmesio sulaukiančių dvarų sodybų Žemaitijoje. Šiais metais jos valdytoju tapo Telšių turizmo ir informacijos centras, čia plėtojantis muziejinę ir edukacinę veiklą.

KOKIĄ ISTORIJĄ LIUDIJA SENASIS BIRŽUVĖNŲ DVARAS?

Biržuvėnai – viena seniausių Žemaitijos gyvenviečių. Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose (vyskupo Henriko rašte dėl pietinio Kuršo žemių dalybų) ji paminėta 1253 m. balandžio 5 dieną. Biržuvėnų kaimas – Telšių rajono Luokės seniūnijoje, apie 4 kilometrai į vakarus nuo Luokės miestelio. Čia teka Virvytės (Virvyčios) upė, kuri iš kelių pusių apjuosia Biržuvėnų dvaro sodybą. Šalia gyvenvietės, pietinėje dvaro sodybos pusėje – Kopyčkalniu ir Bambizkalniu vadinamas IX–XIII a. Biržuvėnų piliakalnis su senovine gyvenvietė.

Karališkasis Biržuvėnų dvaras rašytiniuose šaltiniuose pradedamas minėti XIV amžiuje. Vėliau jis buvo privatus, XVI a. priklausė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Kęstartų giminei. Žinoma, kad 1554–1571 m. Biržuvėnų valsčiaus tijūnas buvo Sebastijonas Kęstartas (archeologinių tyrimų metu yra rastas koklis, puoštas Kęstartų giminės herbu, 1575 m. gamybos data ir inicialais P. K.; tikėtina, kad tai dvarą valdžiusio Petro Kęstarto inicialai). Iš P. Kęstarto 1572 m. dvarą perėmė Mikalojus Tolvaišas, iki 1598 m. buvęs tijūnu. Kęstartai, Tolvaišai buvo Reformacijos rėmėjai. 1824 m. plane Biržuvėnų piliakalnis vadinamas „kalwinska gora“, tad mokslininkai spėja, kad Kęstartų, Tolvaišų valdymo

(Nukelta į 18 p.)

Antrosios Mykolo Jono Gorskio žmonos Marijonos (Onos) Reginos Vainaitės portretas. XVIII a. Dailininkas nežinomas. Portretas saugomas Šiaulių „Aušros“ muziejuje

laikais kaime galėjo būti pastatyta kalvinų koplyčia.

Nuo XVI a. Biržuvėnai buvo valsčiaus (XVII a. vadintas ir pavietu) administracinis centras.

Apie 1637-uosius Žemaičių seniūnijos vėliavininkas, žemaičių karuža Sebastijonas Jonas Kęstarcas Biržuvėnų dvarą pardavė Pajūrio seniūnui Aleksandrui Vainai (tais metais buvo sudarytas ir dvaro inventorių). Valdant Vainoms po dvaro oficina buvo įrengtas iki šiol išlikęs rūsys.

Biržuvėnų šeimininkai Gorskiai

1667 m. Vladislovas Vaina su žmona Felicijona Belikevičiūte-Vainiene Biržuvėnus perleido Beržėnų ir Pašatrijo valdytojui, Tverų seniūnui, o nuo 1766 m. – Žemaitijos kaštelionui Mikolui Jonui Gorskiui. Nuo tada Biržuvėnai iki pat 1940 m. priklausė Gorskių giminei. Nežinoma kodėl, bet 1690 ir 1717 metais dūmų (taip anuo metu vadinti ūkiai) surašymuose yra nurodyta, kad Biržuvėnų savininkas yra Danielius Bialozoras.

XVII a. Gorskiai padėjo pagrindus dabartinei Biržuvėnų dvaro sodybai.

1720 m. karalius Augustas II (1670–1733) Biržuvėnams suteikė privilegiją rengti turgų, tačiau gyvenvietė, kad ir turėdama prekybos teises, į miestelį neišaugo. Daugiausiai gyventojų (297) XX a. čia buvo 1959 m., o dabar – nebesiekia ir šimto.

Biržuvėnų dvaras ne visada buvo Gorskių šeimos pagrindinė rezidencija. Tokia šio dvaro sodyba jis tapo tik XVIII a. vid., po Žemaitijos pataurininkio, pilies teisėjo, nuo 1766 m. Žemaitijos kašteliono Mykolo Gorskio (apie 1710–1776) santuokos su Marijona (Ona) Regina Vainaitė 1759 metais. Jiems valdant Biržuvėnus, gerai iš tolo matomoje vietoje, ant nedidelės kalvelės, šalia tvenkinio ir upės buvo suformuota reprezentacinė rezidencija: iškilo barokinis medinis gyvenamasis ponų namas, dvi oficos, arklidė (stainia), skirta brangiesiems žirgams, buvo pasodintas parkas, sutvarkytas didelis, gražiai suplanuotas dvaro kiemas. Toliau nuo dvaro reprezentacinio kiemo, laukuose, iškilo didžiuliai dvaro ūkiniai pastatai, o kitoje Virvytės upės pakrantėje buvo pastatyti nedideli nameliai, skirti dvaro sody-

Restauruota Biržuvėnų dvaro oficina ir parko pavėsinė. 2024 m. gegužės mėn.

Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės ir Abiejų Tautų Respublikos bajorų Gorskųjų herbas Nalenč (senasis – iš Bartolomejaus Paprockio „Gniazdo cnoty“, 1578 m. išleisto Krokuvoje Ossolineum, naujasis – iš XXI a. leidinių)

boje ir laukuose dirbusiems žmonėms.

1764 m. užbaigę sodybos centrinės dalies įrengimą, Gorskiai laukuose pastatė iki šiol išlikusį monumentalų baltai dažomą mūrinį koplytstulpį.

Po M. Gorskio mirties dvarą paveldėjo jo sūnus – Žemaitijos tijūnas, pulkininkas Liudvikas Bartolomėjus Gorskis (1749–1815).

Išlikęs 1824 m. dvaro sodybos planas atspindi Mykolo ir Liudviko Gorskųjų formuotos dvaro sodybos tuometinę situaciją.

Po Liudvio Gorskio mirties dvarą perėmė jo anūkas – Telšių pavieto vėliavininkas Adomas Gorskis (1787–1850). Jis dalyvavo 1831 m. sukilime, todėl, sukilimui pralaimėjus, vos išvengė turto konfiskacijos ir suėmimo.

1831-ieji Biržuvėnams atnešė daug nelaimų – kaime ir dvare siautė choleros epidemija, į kapus nusinešusi nemažai gyventojų.

Po Adomo Gorskio Biržuvėnų dvare šeimininkavo jo sūnus – Telšių pavieto maršalka Napoleonas Liudvikas Titas (1811–1880). Šiam mirus, dvaro sodyba ir dalis jo žemių perėjo jo sūnaus iš antrosios santuokos Antano Gorskio (1881–1919), vadinto kupreliu, nuosavybėn. 1897 m. įvesdinimo raštu jam buvo priskirtas dvaro centras kartu su sodyba.

Valdant A. Gorskiui, dvaro teritorijoje buvo užtvėnkta Virvytės upė, pastatytas vandens malūnas, antrosios arklidės, skirtos darbiniams arkliams, įrengta lentpjūvė.

Apie 1840-uosius Biržuvėnų dvare vyko didelės statybos, sodyba buvo pertvarkoma. Tada čia dirbo anuo metu garsūs meistras Johanas, Sohdanas ir

Mykolo Jono Gorskio (apie 1710–1776) palikuoinis, Lietuvos taurininkas, Šv. Stanislovo ordino kavaliereus Leonas Gorskis (apie 1760–1807). XVIII a. Dailininkas Leonas Gurskis. Portretas saugomas Lietuvos nacionaliniame muziejuje

Kristijonas Niederstrasseriai. XIX a. 4 ketvirtyje–XX a. pr. buvo rekonstruotas ponų gyvenamasis namas, ūkinėje zonoje pastatytos didelio tūrio medinės daržinės, mūrinis tvartas, karvidės. Tuo laikotarpiu Virvytės upės slėnio apatinėje terasoje, viršutinėje aikštelėje esančiame dvaro kieme ir ponų gyvenamojo namo aplinkoje buvo rekonstruotas peizažinis parkas su taisyklingo planavimo elementais (pirminio projekto autorius – kraštovaizdžio architektas Antanas Zaleskis). Dvaro vaismedžių sodas buvo išplėtotas tarp reprezentacinės, ūkinės zonų ir senojo Telšių–Šiaulių kelio.

1909–1910 m. malūno vietoje pastatytas namas, kurio vienoje dalyje buvo elektros jėgainė, o kitoje – 1909–1938 m. veikęs kartono fabrikas. Šalia jo iškilo inžinieriaus namas, kairėje upės pakrantėje – nauji fabriko darbininkų namai. Jėgainė elektra aprūpindavo ponų rūmus, dvare dirbusių gyventojų namus bei visą tuo metu Biržuvėnuose buvusį gana modernų dvaro ūkinį sektorių, kūria-

(Nukelta į 20 p.)

Biržuvėnų dvaro sodybos fragmentas ir parko vaza. 2024 m. gegužės mėn.

Biržuvėnų dvaro sodybos vežiminė ir arklidės; krosnis dvaro ponų gyvenamajame name. 2024 m. gegužės mėn.

me unikalumu ir savo dideliais parametrais išsiskyrė dvejios dvaro daržinės su keturiais užvažiuojamųjų tiltų pylimais. Viena daržinė turėjo antrojo pylimo lauko akmenų mūro atraminę sienutę.

Kai Biržuvėnų kartono fabriką uždarė, jo vietoje XX a. 3 dešimtmetyje įrengė vandens malūną. Dabar jis nebeveikia, bet viduje yra išlikusi visa malūno įranga. 1938 m. prie šio pastato pristatyta lentpjūvė su gate-rio patalpa. Dvaro sodyboje yra buvusi ir plytinė.

Dvaro sodyba iki Žemės reformos ir po jos

1889 m. Biržuvėnų dvarui priklausė 1197 dešimtinių dirbamos, 533 dešimtinių kitos žemės ir 1067 dešimtinių miško. XIX a. dvarui dar priklausė ir Staniškės bei Paluklaukės (Dirmiškės) palivarkai.

XX a. pr. dalį savo žemių Antanui Gorskiui patikėjo jo sesuo Ona.

Daug sumaišties čia būta Pirmojo pasaulinio karo laikotarpiu. 1915m. pavasarį kaime vyko net rusų kazokų ir vokiečių karinių dalinių mūšis.

1923 m. Biržuvėnų dvarui priklausė 185 gyventojai. Prieš Lietuvoje paskelbiant Žemės reformos įstatymą iš Onos Gorskienės tam, kad būtų aprūpinti kariškiai, valdžia nusavino dalį jai priklausiusios žemės ir miško. Tada O. Gorskienės žinioje liko apie 710 ha žemės. Prasidėjus Žemės reformai, jai buvo palikta tik 200 ha kultūriniam ūkiui kurti.

1929 m. Parceliacijos plane nurodyta, kad Biržuvėnų

Biržuvėnų dvaro sodybos parko fragmentas ir ponų gyvenamojo namo terasos medinis ažūras. 2024 m. gegužės mėnuo

dvaro sodybai priklauso 465 ha dirbamos žemės ir ganyklų bei 50 ha miško. Užbaigus Žemės reformą, dvarui priklausė tik apie 130 hektarų. Išparceliuotas dvaras buvo pavadintas Biržuvėnų kaimu.

Tarpukariu pirmajame fabriko darbininkų name veikė Jokimo Gusčio krautuvė ir paštas.

Sovietų valdžia Biržuvėnų dvarą nacionalizavo, todėl Gorskiai 1940 m. persikėlė laikinai gyventi į Šaukėnų dvarą, o 1944 m. išvyko į užsienį. Dabar Gorskių palikuonys gyvena Lenkijoje ir Prancūzijoje.

Sovietmečiu ponų name veikė Luokės tarybinio ūkio Biržuvėnų skyriaus kontora, kurį laiką – ir vaikų darželis, biblioteka, prie kurios buvo salė, antrame aukšte gyveno kaimo žmonės.

Dabar dvaro sodyba ir joje išlikę 22 objektai yra įtraukti į Lietuvos Kultūros vertybių registrą, juos saugo valstybė. Šie objektai yra:

1. Biržuvėnų dvaro sodybos ponų gyvenamasis namas (unikalus objekto kodas 25414);

2. Biržuvėnų dvaro sodybos oficina (25415);
3. Biržuvėnų dvaro sodybos arklidė (25416);
4. Biržuvėnų dvaro sodybos vežiminė (25417);
5. Biržuvėnų dvaro sodybos ledainė (25418);
6. Biržuvėnų dvaro sodybos inžinieriaus namas (25419);
7. Biržuvėnų dvaro sodybos kartono fabriko-malūno pastatas (25420);
8. Biržuvėnų dvaro sodybos pirtis-skalbykla (25421);
9. Biržuvėnų dvaro sodybos rūsys (25422);
10. Biržuvėnų dvaro sodybos kiaulidė (25423);
11. Biržuvėnų dvaro sodybos svirnas (25424);
12. Biržuvėnų dvaro sodybos tvartas (25425);
13. Biržuvėnų dvaro sodybos pirma daržinė (25426);
14. Biržuvėnų dvaro sodybos antra daržinė (25427);

(Nukelta j 22 p.)

Biržuvėnų dvaro sodybos fragmentas, užtvėnkta Virvytė ir buvęs mūrinis dvaro kartono fabrikas, elektrinė ir vandens malūnas

15. Biržuvėnų dvaro sodybos pirmas fabriko darbininkų namas (25428);

16. Biržuvėnų dvaro sodybos antras fabriko darbininkų namas (25429);

17. Biržuvėnų dvaro sodybos trečias fabriko darbininkų namas (25430);

18. Biržuvėnų dvaro sodybos pirmas kumetynas (25431);

19. Biržuvėnų dvaro sodybos kalvė (25432);

20. Biržuvėnų dvaro sodybos Gorskių šeimos senosios kapinės (25433);

21. Biržuvėnų dvaro sodybos parkas (25434);

22. Biržuvėnų dvaro sodybos Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapai (41103);

Kai kurie šie objektai yra neblogai išlikę, dalis jų jau restauruota arba renovuota, o dalies tik likučiai mūsų dienų sulaukė. Parke yra ir Gorskių laikais gerai prižiūriėtų dvaro tvenkinių, nemažai senųjų želdinių, keletas sakralinių objektų.

Gorskių šeimos kapinaitės – dvaro sodybos vakarinėje dalyje, ant mišku jau apaugusios kalvos Jose yra palaidoti Adomas, Napoleonas Titas ir Antanas Gorskiai. Dvaro teritorijoje yra ir Pirmojo pasaulinio karo vokiečių kareivių kapinaitės. Spėjama, kad į jas po karo buvo perkelta Biržuvėnuose stovėjusi kalvinų koplyčia.

Paskenduolių kryžius

Unikalus šioje sodyboje ant tvenkinio šiaurinio kranto esantis medinis 1912 m. pastatytas Paskenduolių kryžius. Nuo seno ant jo buvo žymima, kiek tvenkinyje paskendo žmonių. Kai kryžius sutrešdavo, jis būdavo pakeičiamas nauju, jame nurodant, kiek buvo paskendę žmonių iki naujojo kryžiaus pastatymo. Jei kas nors vėliau nuskęsdavo, ant kryžiaus vėl nauja žyma atsirasdavo. Tarpukariu sodyboje apsilankęs fizikas, etnografas Ignas Končius (1886–1975) ant kryžiaus suskačiavo 36 atžymas. Dabar šio kryžiaus rytinėje pusėje matosi vertikali juodų kryželių eilė.

Vertingas XVIII–XIX a. stambios medinės dvaro sodybos pavyzdys

Dabartiniai Biržuvėnų dvaro sodybos šeimininkai, reklamuodami ją, rašo, kad, nepaisant to, jog daugelis čia esančių pastatų yra ne kartą remontuo-

Paskenduolių kryžius Biržuvėnų dvaro sodyboje. 2024 m. gegužės mėn.

ti, kai kurie ir rekonstruoti (daugiausiai pakeitimų padaryta XIX a.), kad sodyba stipriai nukentėjo sovietmečiu, kai ji buvo tapusi šiose apylinkėse veikusio tarybinio ūkio centru, o dauguma pastatų buvo naudojami ne pagal pirminę paskirtį, šandien ji – „*vertingas XVIII–XIX a. stambios medinės dvaro sodybos pavyzdys, atspindintis natūralią tokių sodybų raidą feodalizmo laikotarpyje. Ji pilnai išlaikė visas būdingas šioms sodyboms dalis (reprezentacinę, ūkinę, gamybinę, ir gyvenamąją zonas) su palyginti gerai išsilaikiusiu tradiciniu jų užstatymu. Pastatų architektūra atspindi dvaro sodybos daugiau kaip 200 metų laikotarpio vystymosi raidą, apimančią baroko, klasicizmo ir istorizmo epochas. Vertingiausi iš pastatų – XVIII a. dvaro reprezentacinėje dalyje esantys pastatai.*“

Biržuvėnuose – muziejus, Žemaitijos turizmo informacijos centras

Po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo Biržuvėnų dvaro sodybos ponų gyvenamajame name

Biržuvėnų dvaro sodybos lankytojai ponų gyvenamojo namo svetainėje. 2024 m. gegužės mėn.

buvo įkurtas visuomeninis etnografinis muziejus, veikė biblioteka. Tada čia muziejumi, biblioteka rūpinosi šio krašto šviesuolės seserys Aldona ir Laima Simonavičiūtės. 2004m. pabaigoje kilus gaisrui, ugnis pastatą nuniokojo – sudegė namo stogas, daugiau nei pusė sienų konstrukcijų ir dalis vidaus įrangos. Dalį eksponatų pavyko išsaugoti. Muziejus atkurtas 2005 m., centrinė Biržuvėnų dvaro sodybos dalis restauruota 2009–2012 m., dvaro sodybos ponų gyvenamasis namas atstatytas 2011 metais. Dabar čia veikia Meno ir edukacijų centras (muziejinė ekspozicija, Telšių rajono savivaldybės Karolino Praniauskaitės bibliotekos filialas), priimami lankytojai, teikiama informacija apie Telšių rajono lankytinus objektus, organizuojamos ekskursijos, parodos, kiti kultūriniai bei edukaciniai renginiai.

Į atkurtą dvaro ponų namą užsukę lankytojai pamato autentiškai atkurtas pastato patalpas, židinius su XVIII a. kokliais, kaminą, svetainių, virtuvės, indaujos, ponų miegamojo, kabineto ir kitas patalpas. Jos apstatytos senoviniais baldais. Muziejuje yra galimybė užsisakyti gidą.

Šalia ponų gyvenamojo namo yra atstatyta oficina, arklidė ir vežiminė. Centrinė parko dalis gražiai sutvarkyta ir gerai prižiūrima.

Dvaro senoviniame pirties pastate veikia Filosofijos ir sielotyros laboratorijos ir paramos fondo „Silentium“ sakraliųjų amatų mokykla „Menantys“. Jos nariai vykdo tyrimus, renka autentišką medžiagą, rekonstruoja rastus objektus, mokosi unikalių sakralaus paveldo amatų.

Biržuvėnų porceliano kolekcija

Biržuvėnų dvaras itin daug dėmesio sulaukė po to, ki čia 2005 m. iš Prancūzijos atvykusios buvusio Biržuvėnų dvaro šeimininkų palikuonė grafitė Janina de Nagourski pagal jos atsivežtą brolio nupieštą planą, padedama vietos gyventojų, surado iš dvaro pasitraukiančių grafų Gorskių 1940 m. paslėptą porceliano kolekciją. Iš viso tada buvo rasta 290 porcelianinių indų bei dvi sidabruotos vazos šampanui. Didžioji jų dalis pagamin-

ta XIX a. Saksonijoje. Visas šis turtas Janinos de Nagourski valia tada buvo perduotas saugoti tada savarankiškai veikusiam Žemaičių vyskupystės muziejui (dabar jis – Žemaičių muziejaus „Alka“ ekspozicinis padalinys). Šiomet kolekcija, Žemaičių muziejui „Alka“ suteiktas, sugrįžta į dvarą ir pradedama eksponuoti ponų gyvenamojo namo svetainėje.

Į Biržuvėnus atvykstančių turistų ir kitų svečių dėmesį dažnai patraukia ir į šiaurę nuo dvaro sodybos teritorijos ribos, kairiajame Virvytės upės krante, esantis šaltinis, vadinamas Laumės Pėda. Pasakojama, kad jo vanduo esantis stebuklingas – sugrąžinantis jaunystę ir sveikatą. Seniau prie jos iš dvaro parko vedė tiltas per Virvytę ir beržais apsodintas takas. Prie šio šaltinio auga sena pušis, yra koplytėlė. Gorskių laikais, patvenkus šaltinį, čia buvo įrengti Gorskių žuvų žiemojimo tvenkiniai.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Biržuvėnų dvaro sodyba“, *Kultūros vertybių registras*: <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search>.

2. „Biržuvėnų dvaro sodyba“, *Telšė*: <https://visit.telsiai.lt/lankytinos-vietos/birzuvenu-dvaro-sodyba/>.

3. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: www.vle.lt

*Parengė Danguolė Želvytė
Nuotraukos Danutės Mukienės*